

В І Д З И В

офіційного опонента на дисертацію **Брижаченко Наталі Сергіївни**
на тему **«ІНТЕРАКТИВНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНУ
СУЧАСНОГО ГРОМАДСЬКОГО ІНТЕР'ЄРУ»**,

представленої на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 17.00.07 – Дизайн.

Трансформація філософії постмодернізму призвела до появи інноваційних понять, методів, технологій розробки об'єктів дизайну, прикладного мистецтва, архітектури. Прояви сучасних інновацій в дизайн-проекуванні інтер'єру потребує наукового обґрунтування з точки зору виявлення стійких зв'язків, тенденцій щодо органічного поєднання сучасних технологічних можливостей з практикою проектування інтер'єрів, зокрема, громадських будівель.

Актуальність теми.

Дисертаційна робота, що розглядається, спрямована на забезпечення можливості досягнення максимальної відповідності в системі «людина-оточення» з урахуванням психології сприйняття інтер'єру та досягнення адекватності якості інтер'єру запитам сучасного споживача.

Значення теми дисертаційної роботи, що розглядається, полягає у спрямованості її на розвиток сучасного громадського інтер'єру шляхом впровадження інноваційних інтерактивних засобів. Виходячи з цього, тема дисертаційної роботи Брижаченко Наталії Сергіївни «Інтерактивність як чинник формування дизайну сучасного громадського інтер'єру» є **актуальною**.

Представлена дисертаційна робота пов'язана з держбюджетною науково-дослідною темою Харківської державної академії дизайну і мистецтв (ХДАДМ) «Методичні аспекти теорії творчості, матриці символів, атрибутів сакрального мистецтва при формуванні світоглядних понять» (державний реєстраційний номер 0314U003934) і комплексною науково-дослідною роботою кафедри «Дизайн інтер'єру» в напрямку «Формування парадигми дизайну середовища: витоки, сучасний стан та тенденції розвитку».

Метою роботи є встановлення та наукове обґрунтування підходів і методів організації інтерактивного предметно-просторового середовища громадського призначення.

Об'єктом дослідження є дизайн інтер'єрів об'єктів громадського призначення, у вирішенні яких застосовані інтерактивні технології.

Предметом дослідження є проектні підходи і методи організації інтерактивного предметно-просторового середовища інтер'єрів громадського призначення.

Межі дослідження. Хронологічні межі дослідження, залучені автором до розгляду, охоплюють період з кінця ХХ– початку ХХІ ст. Територіальні межі

включають країни світу, в яких тема, що розглядається, має аналогії в дизайн-практиці.

Як об'єкт дослідження, так і предмет дослідження в повній мірі відповідають темі дисертаційної роботи.

Основними методами дослідження сформульованої в дисертації проблеми є системний підхід, який дозволив автору встановити зв'язки між технічною складовою формування інтер'єру, його функціональністю та естетичною виразністю. Крім того, в роботі було застосовано історико-порівняльний, формально-типологічний та художньо-композиційний аналіз для дослідження дизайну інтерактивного інтер'єрного середовища громадського призначення з урахуванням історичних, мистецтвознавчих та науково-технічних факторів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій. Теоретичні положення дисертаційного дослідження Брижаченко Н.С. ґрунтуються на застосуванні сучасних методів дослідження шляхом залучення до розв'язання поставлених задач наукових методів аналізу і синтезу, системного підходу, широкого аналізу джерел за темою дослідження, узагальнень, критичного аналізу, використання позитивного існуючого досвіду та прогностичних пропозицій.

В результаті ознайомлення з роботою можна констатувати, що **достовірність** теоретичних, методичних та прикладних положень дисертації підтверджено застосуванням автором наукової бази досліджень, обґрунтуванням отриманих результатів та їх апробацією.

Новизна наукових результатів, отриманих дисертантом, полягає у:

- виявленні витоків формування інтерактивних технологій в сфері мистецтва та їх трансформації в галузь дизайну;
- виокремленні типів інтерактивного інтер'єрного середовища;
- визначенні методів організації інтерактивного інтер'єру;
- розробці класифікації технічних засобів як основи формування інтерактивності предметно-просторового середовища;
- систематизації способів впровадження інтерактивних засобів;
- виявленні композиційних прийомів використання інтерактивних технічних засобів в дизайні громадського інтер'єру.

Можна стверджувати, що в теорії дизайну перелічені наукові результати досягнуті автором вперше. Крім того, автором в роботі вдосконалено термінологічний апарат дослідження, а також набуло подальшого розвитку вирішення проблеми інтерактивної взаємодії в системі «людина – середовище». Новизна наукових результатів дисертаційної роботи, безумовно, має аксіологічну цінність в розвитку теорії і практики дизайну.

Основні положення дисертації науково обґрунтовані та доведені.
Дисертація відповідає паспорту спеціальності 17.00.07 – Дизайн.

Основні результати і наукова новизна дисертаційних досліджень.

Основні результати щодо їхньої значущості для науки і практики перелічено у висновках до дисертаційної роботи. В науковому дослідженні Брижаченко Н.С. вперше запропоновані шляхи формування інтерактивних інтер'єрів приміщень будівель громадського призначення.

Перший висновок, зроблений автором на основі проведеного ретроспективного аналізу та вивчення джерельної бази, підтвердив походження ідеї інтерактивності в дизайні інтер'єру від прогресивних напрямків мистецтва ХХ – початку ХХІ ст. Інтерактивність в дизайні середовища визначилась в період постмодернізму, проявом чого стало впровадження інтерактивних об'єктів та технологій в дизайн інтер'єру. Зазначено, що саме системний підхід дає можливість всебічно розглянути досліджувану проблему, зважаючи на її багатокомпонентність. Проте бажано було б, на наш погляд, посилити зв'язок висновку щодо системного підходу з текстом роботи. В цілому перший висновок логічно став основою для розвитку теми дисертації в частині дослідження еволюції застосування інтерактивних методів при створення інтер'єру.

Сутність **другого висновку** полягає в тому, що основою інтерактивного мистецтва є діалогова структура, яка відображається в особливості трансформації об'єкта. при дії зовнішніх факторів, що є одним із ключових положень дисертації.

Третій висновок узагальнює матеріал щодо систематизації еволюції розвитку інтерактивних об'єктів та технологій в дизайні сучасного громадського інтер'єру, джерелами розвитку яких автором виділені такі, як: кінематографія, інтерактивні відеопроєкції, сенсорні технічні засоби, кінетичне та цифрове мультимедійне мистецтво.

В **четвертому висновку** автором акцентується вплив новітніх мистецьких течій на формування сучасного інтерактивного інтер'єру та стверджуються, що саме кінетичне та мультимедійне мистецтва поклали початок розвитку дизайну інтер'єру з використанням інтерактивних технологій.

Змістом **п'ятого висновку** є усталення терміну «інтерактивний інтер'єр», визначальною особливістю якого є здатність інтерактивного об'єкта до активної взаємодії з людиною, що створює адаптивне середовище. В цьому висновку як результат досліджень наводяться:

- три варіанти взаємодії людини та інтерактивного інтер'єру, що формуються на рівні «суб'єкт–простір» - взаємодія людини та предметно-просторового середовища, яка вимагає фізичних зусиль з боку людини, взаємодія на тактильному рівні та безконтактна взаємодія;
- три ступені взаємодії людини та мультимедійного об'єкту на рівні «суб'єкт–об'єкт» - на тактильному рівні, при дистанційному керуванні та на рівні безконтактної взаємодії;

– два ступені взаємодії людини та механічного об'єкта - на тактильному рівні та за допомогою дистанційного керування.

Дослідження методів організації інтер'єрів приміщень громадських будівель дало можливість автору в **шостому висновку** ствердити, що методи організації інтер'єрів громадського призначення полягають у комплексному застосуванні технічних засобів (мультимедійних та механічних), на основі реалізації способів їх впровадження та композиційних прийомів розміщення в предметно-просторовому середовищі. В результаті досліджень виокремлено основні проектні підходи до формування предметно-просторового середовища із застосуванням інтерактивних технологій: з акцентуванням художньої виразності та образності інтер'єру, а також з домінуванням функціональної складової.

При виявленні новизни досягнутого результату висновок частково страждає надлишковою оповідальністю.

В **сьомому висновку** висвітлюється виявлення методів, що сприяють формуванню інтерактивного інтер'єру на основі варіативності застосування різних засобів, способів та прийомів організації інтер'єрного простору. У висновку також підсумовано можливість розвитку досліджень у споріднених наукових напрямках у подальшому.

Необхідно відмітити, що як і попередній висновок сьомий висновок є занадто розгорнутим та потребує більш концентрованого відображення інформації.

Оцінка наукової новизни досліджень.

В результаті проведеного ґрунтовного аналізу інформаційних джерел за темою дисертації автором запропонована нова актуальна концепція дизайну сучасного громадського інтер'єру, чинником формування якого виступає інтерактивність. Реалізація концепції сприяє створенню інтер'єрів приміщень громадських будівель з диференційованим або комплексним застосуванням інноваційних технологій, заснованих на використанні інтерактивних засобів.

Значущість дисертації для науки і практики

Теоретичне значення роботи полягає в розробці концептуальної основи дизайну сучасного громадського інтер'єру на інноваційній основі, ключовими поняттями якої виступає інтерактивність. Автором розширено понятійний апарат дослідження проблеми за рахунок введення поняття «інтерактивний інтер'єр», сформульовано ідею системного підходу моделювання інтер'єру у співвідношенні «людина – середовище». Результати дослідження мають теоретичне значення та перспективу розвитку сучасної теорії дизайну та суміжних напрямків.

Практична цінність одержаних результатів полягає у наданні можливості оптимізації процесу формування дизайну сучасного громадського інтер'єру на основі застосування інтерактивних засобів та створення нового семантично-інформаційного інтер'єрного середовища.

Наукові здобутки автора мають предметне значення в розробці інноваційних програм дизайн-освіти, що підтверджено актами впровадження результатів дослідження. Матеріали дисертації були впроваджені в навчальний процес Харківської державної академії дизайну і мистецтв при підготовці бакалаврів та спеціалістів спеціальності «Дизайн» по спеціалізації «Дизайн інтер'єру» та в навчальному процесі Харківського художнього училища.

Повнота викладу основних результатів дисертації.

Основні положення дисертаційного дослідження були оприлюднені в 17 наукових публікаціях: 7 із них – у фахових наукових збірках, які входять до переліку МОН України, 1 – в закордонному науковому виданні, 9 – у збірках матеріалів наукових конференцій. Аналіз публікацій дисертанта, їхньої кількості та відповідності вимогам МОН України щодо публікування у наукових фахових виданнях дозволяє зробити висновок, що основні результати дисертації висвітлені в публікаціях у достатньому обсязі.

Апробація дисертації.

Основні положення дисертаційної роботи були оприлюднені на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Матеріально-художня культура: проблеми теорії та практики», IV Міжнародній науковій конференції: Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи, I Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Освіта без границь», Всеукраїнській науковій конференції професорсько-викладацького складу і студентів, X міжнародній науково-практичній конференції «Будешето въпроси на света наука та – 2014» (Софія, Болгарія), X Mezinárodní vědecko-praktická konference «Věda a vznik – 2014» (Прага, Чеська Республіка), Двадцять дев'ятій міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний потенціал світової науки – XXI сторіччя. Перспективні напрямки світової науки», Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук», VIII Міжнародному форумі «Дизайн-освіта 2015».

Оцінка змісту дисертації.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел, таблиць та альбому ілюстрацій. Загальний обсяг роботи із додатками складає 328 сторінок, основний текст – 176 сторінок, список джерел – 340 позицій, додатки – 113 сторінок. За змістом представлена робота відповідає поняттю дисертаційної роботи в галузі мистецтвознавства.

У вступі автором дисертації Брижаченко Н.С. науково обґрунтовано актуальність досліджуваної теми, визначено мету і завдання дослідження, означено його об'єкт, предмет, методи дослідження, встановлено хронологічні та територіальні межі дослідження. У вступі доказово доведена актуальність теми дослідження, викладено основні положення наукової новизни отриманих

результатів, теоретичне і практичне значення дисертаційної роботи, наведені дані про апробацію, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Ступінь вивченості питання інтерактивності в дизайні середовища та методи дослідження»** розглядаються стан дослідженості теми, понятійний апарат дослідження та методи дослідження.

В цьому розділі на науковій основі виявлено наявність тісного зв'язку індивіда з оточуючим архітектурно–предметним середовищем. Автором фактично пропонується інноваційний підхід в дизайні інтер'єрів на основі переходу від типологічної анонімності до індивідуальної адресності.

Для дослідження процесу формування дизайну інтерактивного предметно-просторового середовища інтер'єрів громадського призначення автором здійснено систематизація розрізненого матеріалу та поділ його на групи: загальнотеоретичні дослідження дизайну як соціального феномену; а також на роботи, присвячені середовищному підходу в дизайні; виконані ґрунтовні дослідження в сфері організації предметно-просторового середовища інтер'єрів громадського призначення; роботи, в яких вивчається питання формування розвитку інтерактивного мистецтва та дослідження окремих видів сучасної мистецької творчості. Автором оригінально і вперше пропонується фактично поєднання віртуального і предметного просторів.

Проаналізовано ретроспективу використання дефініцій щодо інтерактивності в мистецтві дизайні, а також простежено еволюцію понять, що складають тезаурус дослідження. Запропоновано рівні інтерактивності (лінійна, реактивна, множинна або діалогова взаємодія). На основі аналізу теоретичних праць та дослідження проектних матеріалів автором обґрунтовано термін «інтерактивний інтер'єр», який трактується як адаптивне предметно-просторове середовище, що сформоване мультимедійними або механічними засобами, які вибудовують багаторівневу взаємодію людини з простором в системах «суб'єкт–простір» та «суб'єкт–об'єкт».

В цілому робота побудована на логічній науковій основі, слід відмітити коректність використання наукових понять. Прийнята автором система методів визначена задачами дослідження та характером залучених до аналізу об'єктів. Науково-дослідницька робота виконана на основі застосуванні загально-теоретичних (емпіричних і теоретичних) та спеціальних методів дослідження.

Серед емпіричних методів наукового дослідження автором було застосовано методи дослідження об'єктів у часовому вимірі: ретроспективний аналіз та прогнозування. В роботі були логічно реалізовані теоретичні методи наукового дослідження, до яких відносяться: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція, аналогія, абстрагування, узагальнення. В якості спеціальних методів для проведення досліджень були долучені історико-порівняльний, формально-

типологічний та художньо-композиційний аналіз, що забезпечило наукову достовірність вирішення поставлених в роботі задач.

На тлі ґрунтовного розгляду літературних джерел, проаналізованих в роботі непропорційно представлено їх критичний аналіз та порівняння. При розгляді літературних джерел, аналізі вітчизняного та зарубіжного досвіду проектування сучасних громадських інтер'єрів доцільно було б більш чітко формалізувати основні загальні тенденції формування інтер'єру. Необхідно, на наш погляд, більш ґрунтовно пояснити застосування емпіричного методу для прогнозування (стор. 47).

У другому розділі «Гене́за розвитку інтерактивних технологій та їх вплив на дизайн предметно-просторового середовища» досліджено хронологію розвитку інтерактивного мистецтва, що дозволяє виявити вплив технічних винаходів на становлення сучасного мистецтва та, в підсумку, визначити інтеграцію його засобів в дизайн предметно-просторового середовища.

Автором визначені основні особливості інтерактивних об'єктів як основи розробки інтерактивного інтер'єру виявлено в трьох різних варіантах взаємодії з інтерактивним простором. Досліджено інтерактивне предметно – просторове середовище з використанням механічних систем, їх трансформації як передумови розвитку кінетичного мистецтва. Своїми дослідженнями автор закладає підґрунтя для розвитку кібернетичного інтерактивного кібернетичного предметно-просторового середовища на основі мультимедійних засобів. Заслуговує на особливу увагу матеріал схеми 2.3.2 підрозділу 2.3. «Тріада «автор–твір–глядач» в інтерактивному мистецтві» - взаємозв'язок людини та предметно-просторового середовища (стор.100).

З метою посилення зв'язку пропонованої методики формування інтер'єру з традиційною доцільно було б,на наш погляд, більш предметно залучити до розгляду базові поняття створення інтер'єру, такі як: функціональність, об'ємно – просторове та планувальне рішення, антропометрія, ергономіка у відповідності до призначення інтер'єру, окрім художньо – естетичних аспектів. В роботі при розгляді інтер'єру громадських будівель інколи долучається розгляд житлових приміщень (стор.63, 105). Сучасне прогресивне поняття «адаптивність» об'єкту архітектури, дизайну за матеріалами розділу потребує більш широкого пояснення в авторській трактовці.

У третьому розділі «Специфіка організації інтерактивного предметно-просторового середовища громадського призначення» розглянуто класифікацію інтерактивних технологій та засобів формування інтерактивного предметно-просторового середовища, організацію дизайну сучасного громадського інтер'єру на основі включення мультимедійних інтерактивних об'єктів, впровадження механічних інтерактивних систем в дизайн інтер'єрного середовища.

Креативною є таблиця(схема 3.1, стор. 108) «Система організації інтерактивного предметного середовища громадського призначення», яка розкриває сутність проектного підходу з акцентуванням на художню виразність та образність інтер'єру, а також проектний підхід - з домінуванням функціональності інтерактивного інтер'єру та реалізації принципів формування інтерактивного об'єкту з залученням композиційних прийомів, способів впровадження інтерактивних об'єктів та технічних засобів при формуванні дизайну сучасного громадського інтер'єру з використанням інтерактивних засобів. Автором детально розглянуті види інтерактивного предметно-просторового середовища, які включають мультимедійне, механізоване, гібридне та кібернетичне інтерактивне середовище, що відповідає сучасному та прогностичному стану вирішенню поставленої проблеми.

Заслуговує на увагу розроблені автором композиційні прийоми розташування мультимедійних, інтерактивних об'єктів в просторово-предметному середовищі (таблиці А 3.2.33, А 3.2.34, А 3.2.35) (стор. 140 – 141), що поєднують традиційні композиційні особливості з інноваційними.

Структура представлення додатків, їх кількість.

В роботі представлено додатки на 113 сторінках, в яких наведені схеми та ілюстративні таблиці, альбом ілюстрацій, список ілюстрацій та акти впровадження. Слід відзначити якість відбору і представлення ілюстративних матеріалів в тексті роботи та додатках А, Б.

Оформлення дисертації. Дисертація відповідає вимогам МОН України до оформлення робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Дисертація є завершеною науковою роботою, матеріал якої викладено логічно та послідовно. Якість оформлення дисертації відповідає достатньо високому рівню. Дисертаційна робота викладена професійною мовою, логічно та грамотно, з достатнім використанням літературних джерел.

Зауваження до змісту й оформлення дисертаційної роботи.

До дисертаційної роботи, яка в цілому є оригінальним науковим дослідженням, де особисто автором досягнуто нових наукових результатів, що мають теоретичне та прикладне значення в сфері дизайну, можна зробити деякі зауваження:

1. Зважаючи на існування великої кількості видів в типологічній групі громадських будівель, на наш погляд, доцільно було б більш чітко обґрунтувати вибір тих видів громадських будівель, інтер'єри приміщень яких розглядаються, а також виділити цільові з них з погляду задач дослідження. Крім того, потребує уточнення позиція автора щодо вказаних територіальних меж дослідження (стор.8).

2. Всі висновки по дисертаційній роботі, сформульовані автором, в достатній мірі відповідають змісту і отриманим результатам дослідження, але, на наш

погляд, доцільно було б їх представити в більш лаконічному вигляді, позбавившись переказу матеріалу відповідних розділів.

3. Оскільки в дисертаційній роботі для дослідження застосовано системний підхід, необхідно було б уточнити, які власне системи покладені в основу дослідження, зважаючи, зокрема, на розгляд відношень «суб'єкт – середовище».

4. Зважаючи на великий обсяг залученої до розгляду проблеми дослідження літературних джерел необхідно було б посилити значення авторських висновків на тлі посилення на літературні джерела та практичні приклади. Так, наприклад, підрозділ 2.2 «Складові інтерактивного мистецтва та особливості їх застосування в дизайні» перенасичений переказом творів інших авторів, в третьому розділі власні дослідження переобтяжені історичними посиланнями (стор. 120), де основна увага приділяється прецеденту, а не авторській науковій пропозиції. Недоцільно, на наш погляд, приділяти стільки уваги існуючому досвіду за рахунок зменшення авторської інформації (стор.128-129).

5. В дисертаційній роботі необхідно було б більше уваги звернути на особливості синтезу мистецтва і дизайну інтер'єру з точки зору загальних теоретичних понять. Запропонований в роботі сценарний підхід при створенні інтер'єру (стор. 64) можна було б розвинути у відповідності до теми дисертації, запропонувавши авторські сюжетні концепції інтер'єрів громадських будівель відповідних видів. В роботі наведені розроблені автором композиційні прийоми щодо формування інтер'єру, але відсутні рекомендації щодо адресності їх використання в інтер'єрах певних видів громадських будівель.

6. До питань досліджень раціонально було б долучити поняття меж використання інтерактивних засобів, пов'язаних з санітарно – гігієнічними вимогами. Так, при розгляді психофізіологічного впливу на людину в системі «статичний суб'єкт – динамічне оточення», «динамічний суб'єкт – динамічне оточення» доцільними були б посилання на допустимі параметри звуку, світлового потоку тощо - з точки зору комфортності сприйняття дії застосованих в інтер'єрі інтерактивних засобів (відеоєкологічний аспект).

7. Редакційно автором допущено повтор у поясненні поняття «інтерактивність» (стор.44 і стор.99). Матеріал щодо інтерактивних панелей (стор.138) дещо повторює матеріал викладений на стор.115. В другому розділі існують логічні повтори з першого розділу (с. 58-59).

8. Доцільно було б в майбутньому впровадити результати досліджень в практичну діяльність проектних організацій, налаштованих на реалізацію інноваційних технологій розробки інтер'єрів сучасних об'єктів.

Слід зазначити, що наведені вище зауваження та пропозиції не знижують загальної теоретичного значення та практичної цінності дисертаційної роботи Брижаченко Н.С.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. Автореферат розіслано своєчасно.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України.

В цілому, подана до захисту дисертація Брижаченко Н.С. «Інтерактивність як чинник формування дизайну сучасного громадського інтер'єру» є завершеною науковою роботою, в якій науково обґрунтовано підходи і методи організації інтерактивних інтер'єрів приміщень будівель громадського призначення.

Дисертаційна робота виконана за актуальною темою щодо створення сучасних інтер'єрів. Дослідження пов'язане з науковими програмами Харківської державної академії дизайну і мистецтв, кафедри «Дизайну інтер'єру».

Теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи отримані особисто автором, обґрунтовані, достовірні, характеризуються новизною, мають перспективу розвитку. Висновки дисертаційної роботи в повному обсязі відповідають заявленим задачам дослідження. Дисертація апробована та достатньо оприлюднена в публікаціях автора. Текстовий та графічний матеріал дисертації в повній мірі сприяє розкриттю її змісту.

Враховуючи викладене вище, вважаю, що дисертаційна робота «Інтерактивність як чинник формування дизайну сучасного громадського інтер'єру» задовольняє вимогам до кандидатських дисертацій, п. 9 «Положення про порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» МОН України, а її автор Брижаченко Н.С. заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – Дизайн.

Доктор технічних наук із спеціальності
05.01.03 «Технічна естетика», професор,
заслужений працівник освіти України,
декан архітектурного факультету КНУБА,
завідувач кафедри рисунку і живопису

 О.В. Кащенко

Підпис Кащенко О. В. засвідчую

Проректор з наукової роботи
та міжнародних зв'язків,
д.т.н., професор

В.О.Плоский